

YAHYA KEMAL ve İSTANBUL KÖPRÜSÜ

MEHMET KAPLAN

Şehircilikte en güç mes'elelerden birisi «zaruret» ile «imkân» ve «güzellik» arasında denge kurabilmektir, sanıyorum. Nüfusu gittikçe artan ve hududu alabildiğine büyüyen İstanbul'un pek çok ihtiyacı vardır. Bunlardan en zarurî olanları, her halde, su, elektrik, temizlik, yol ve trafik düzenidir. Normal bir medenî hayatın devamı için «zarurî» olan bu ihtiyaçları temin edemediği açıkça görülen İstanbul Belediyesi'nden bir de «güzellik» duygusu beklemek, birçoklarına gülünç, hatta abes gelebilir.

Geliri giderine hiç bir zaman yetmeyen İstanbul'da vatandaşı her gün rahatsız eden pislik, gürültü, trafik düzensizliği vesair aksaklık ve eksiklikler daha nesiller boyu devam edecek midir? Bunu düşünmek bile insana hayatı yaşamayacak kadar korkunç göstermeğe kâfidir. Bize içinde yaşadığımız dünyada zevk ve saadet verecek şeyler, hiç olmazsa «daha iyi bir yarın ümidi» olmazsa boğuluruz.

İstanbul'da insanı mesut edebilecek pek çok şey vardır. «Güzellik» onun başlıca özelliğidir. Dünyanın hiç bir yerinde Boğaziçi gibi gece gündüz bir güzellik şehrayını olan bir şehir yoktur. Dünyanın hiç bir yerinde ufuklar İstanbul ufukları kadar sanatkârane yontulmamıştır. Güzel manzara, güzel abideler ve güzel şeyler aramağı hayatlarının başlıca meşgalesi yapan insanlar için İstanbul bitmez tükenmez bir hazinedir. Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülhak Şinasi Hisar, Sait Faik ve Orhan Veli İstanbul'a doymadan gitmişlerdir.

Güzellik İstanbul'da insanın karşısına çöplük kadar çarpıcı bir vakıa olarak çıkar. Çok defa bu ikisini bir arada görür ve kahırından ölürsünüz. Halbuki hiç olmazsa büyük meydanlar ve abidelerin civarını temiz tutmak mümkündür.

Şunu da düşünmemiz lâzımdır: Güzellik para getirir. Bin bir güzelliği olan İstanbul, sadece bu sayede pislik ve sefaletten kurtulabilir. Turizm bütün dünyada bir gelir kaynağı olduğuna göre, İstanbul'a altın yağması icap eder. Fakat bu, dünyaya bir turist gözü ile bakmak suretiyle mümkündür.

Bir şehrin güzelliğini değerlendirme ve ortaya koyma tıpkı bir sanat eseri gibi bir zevk ve ihtisas işidir. İstanbul ne talihli şehirdir ki, onu anlayan

ve değerlendiren birçok büyük şair ve fikir adamı yetiştirmiştir. Bunların arasında Yahya Kemal, hiç şüphesiz başta gelir. Fakat onun İstanbul'u öven güzel şiirleri, nesirlerindeki derin ve isabetli fikirlerin görülmesine engel olmuştur.

Yahya Kemal İstanbul hakkında bir kitap dolusu makale yazmıştır. Yahya Kemal Enstitüsü bu makaleleri «Aziz İstanbul» adı altında bastırmıştır. Bence hiç bir Belediye reisi, vali ve kaymakam, bu kitabı dikkatle ve tekrar tekrar okumadan İstanbul'a icap ettiği gibi bakamaz. Yahya Kemal için İstanbul bütün bir tarih, coğrafya ve medeniyetin özü ve sentezidir. O hiç bir şehre benzemez. Bundan dolayı ona değer veren idare ve devlet adamlarının mesuliyetleri büyüktür.

İstanbul'u çirkinleştirmekle Türk milletinin tarihini, yani ruhunu, hayatının mânasını lekelemiş olursunuz. O bütün Türk milletinin, İslâm âleminin, hattâ insanlığın gözbebeğidir. Onu idare edenler ona lâyık olmağı vazife bilmelidirler.

Geçen gün «Aziz İstanbul»u tekrar karıştırırken, bir cümle beni yerimden oynattı. Bu cümle İstanbul Köprüsü ile ilgili idi. Vilâyette İstanbul'un imarı meselesi üzerine konuşulurken fikrine başvurulmuş şâir, onun hangi bakımdan ele alınması gerektiğini belirttiği sırada bir cümle ile köprü konusuna da temas ediyor ve şöyle diyordu:

«İltizam olunursa Boğaziçi altından tünel geçer (İnşallah köprü geçmez, temenni etmem) İstanbul şehri de bundan istifade eder.» (s. 170).

Ortasından büyük bir boğaz ile ikiye bölünmüş koca bir şehrin iki tarafında oturan yüz binlerce nüfus ve arabayı bir yandan öbür yana geçirmenin zaruret ve güçlüğü âşikârdır. Köprü yapma fikri bu ihtiyaçtan doğmuştur. Hükümet bunun için maddî imkânlar da bulmuştur. Şimdi en mühim mesele, bu köprünün, İstanbul'un çehresine vereceği şekildir.

Eminönü'nde o harikulâde Yeni Cami'in iki yanına son derece çirkin iki köprü dikilmiştir. Bunlara müsaade eden zihniyet ve zevkin, Boğaziçi'nin o ebedî güzelliğini çirkinleştireceğinden korkuyorum. Acaba Eminönü'nde, en göze çarpan yerde o sakil köprüleri dikmeğe ihtiyaç var mıydı? Göze görünmeyen yeraltı geçitleriyle aynı ihtiyaç daha kolay bir şekilde karşılanamaz mıydı?

Bu köprülerin bir banka tarafından yaptırılmış olması, işin içine çirkin bir reklâm fikrinin karıştırıldığını gösterir. Milyonlara patlayacak Boğaz köprüsü İstanbul'un güzelliğini bozarsa, şehir pek çok şey kaybetmiş olacaktır. Yahya Kemal'in düşündüğü gibi, tünel ile geçişin temin edilebileceğini pek sanmıyorum. Fakat onun gibi ben de köprüden endişe ediyorum.

Yukarıda da belirtmeğe çalıştığım gibi «güzelik» İstanbul'un «varoluş» şekillerinden biridir ve onun için bitmez tükenmez bir hazinedir. Onda en küçük bir değişiklik yapan «estetik zaruretleri» de düşünmek mecburiyetindedir. İstanbul'a köprü yapanlar acaba Yahya Kemal'in yazılarını okumuşlar ve üzerinde düşünmüşler midir diye merak ediyorum.

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği
Taha Toros Arşivi

